

Bereidheid van de mens nieuwe methodes te aanvaarden

Onderzoekingen o.a. in Nederland

Nieuwe methoden worden in een steeds sneller tempo ontwikkeld door de enorme toeneming van het wetenschappelijk onderzoek. In Canada wordt hierdoor nu reeds 35 pct. van alle uitgaven besteed voor artikelen die tien jaar geleden nog niet bestonden. Al deze nieuwe artikelen en methoden veroorzaakten een snelle vergroting van onze welvaart. Een Amerikaanse boer kon bijv. in 1820 vier andere mensen voeden; in 1940 waren dat er twaalf geworden, maar in 1961 reeds 27. Zouden deze boeren echter alle nieuwe methoden toepassen die beschikbaar zijn, dan konden zij nu al vijftig mensen voeden.

We zien dus dat de vooruitgang in de praktijk niet alleen geremd wordt door het ontwikkelings tempo van nieuwe methoden, maar evenzeer door de traagheid bij het toepassen van de reeds ontwikkelde nieuwe methoden. Voor de meeste andere sectoren van onze samenleving geldt dit zeker niet in mindere mate dan voor de landbouw. Voor nieuwe onderwijsmethoden schat men bijv. dat het in de Verenigde Staten vijftig jaar duurt nadat zij ontwikkeld zijn, voordat zij algemeen worden toegepast bij het openbaar onderwijs.

In het bedrijfsleven maken in het algemeen de bedrijven die snel overgaan tot de toepassing van goede nieuwe methoden, grote winsten, terwijl de bedrijven die pas volgen nadat veel andere zijn voorgedaan, er niets meer aan verdienen.

Het is daarom begrijpelijk, dat er alom een grote belangstelling bestaat voor onderzoek naar de verspreiding van nieuwe methoden. Onlangs heeft de Amerikaan Rogers een boeiende samenvatting gepubliceerd van ruim vijfhonderd onderzoekingen op dit gebied uit alle delen van de wereld. *) Daarbij bleek, dat al deze onderzoekingen in grote lijnen tot dezelfde conclusies leiden, ongeacht de vraag of het hierbij gaat om de toepassing van nieuwe produktiemethoden in landbouw of industrie, om het gebruik van nieuwe onderwijsmethoden of om het voorschrijven van nieuwe medicijnen door doktoren.

UIT ROGERS' overzicht blijkt, dat er in de praktijk grote verschillen bestaan in de bereidheid om veranderingen te aanvaarden. Sommige mensen hebben veel belangstelling voor allerlei nieuwe ontwikkelingen en vragen zich voortdurend af op welke wijze zij van de nieuwe mogelijkheden die zijn ontstaan, gebruik kunnen maken. Anderen daarentegen zien elke verandering van de natuurlijke orde of van het historisch gegroeide, zodat zij alleen noodgedwongen tot de toepassing van nieuwe methoden zullen overgaan.

Deze bereidheid om veranderingen te aanvaarden staat niet op zichzelf, maar hangt samen met het gehele cultuurpatroon. Rogers illustreert dit heel duidelijk met de resultaten van een onderzoek onder de boeren van

Winterswijk, waarop de Italiaan Benvenuti onlangs aan de Landbouwhogeschool in Wageningen promoveerde.**)

Benvenuti beschrijft in dit proefschrift o.a. een boer met een grote bereidheid tot het aanvaarden van veranderingen en één met een geringe bereidheid. De eerste heeft niet alleen een goede schoolopleiding, een vrij groot, modern ingericht bedrijf en een modern huishouden, maar hij rekent ook op een zakelijke wijze over de mogelijkheden om zijn bedrijf te verbeteren.

Met de traditionele boer bestaat in al deze opzichten een duidelijke tegenstelling, deze ziet zijn bedrijf ook veel meer als een wijze van leven, die hij niet graag wil veranderen. Van veel belang is ook, dat de moderne boer uit Winterswijk regelmatig andere streken van ons land bezoekt, terwijl de traditionele boer slechts zelden buiten zijn buurtschap komt.

Dergelijke verschillen zijn ook gevonden bij allerlei andere onderzoekingen, al is hierbij wel vaak sprake van een niveauverschil. Zo bezoekt de Engelse textielfabrikant die snel gebruik maakt van nieuwe methoden, regelmatig andere werelddelen, en heeft de moderne Amerikaanse arts een frequent contact met een universiteit.

DE SNELHEID waarmee nieuwe methoden ingang vinden, hangt dus in belangrijke mate af van de hele instelling van de persoon die hieromtrent de beslissing moet nemen. Daarnaast zijn echter ook de in zijn omgeving heersende opvattingen van grote betekenis. In sommige dorpen van ons land staan die boeren die altijd als eersten wat nieuws proberen, in hoog aanzien. In andere dorpen daarentegen beschouwt men hen als zonderling en is men blij hen te kunnen uitlechten, als een proef met een nieuwe methode eens mislukt. Het is duidelijk, dat nieuwe methoden in deze laatste dorpen veel langzamer ingang vinden dan in de eerstgenoemde dorpen.

De snelheid waarmee een bepaalde nieuwe methode ingang vindt, is echter niet alleen afhankelijk van de moderniteit van de samenleving. In 1951 kwam bijv. een adviseur van de Voedsel- en landbouworganisatie der Verenigde Naties (F.A.O.) naar Thailand die wees op de mogelijkheid om het gebrek aan dierlijk eiwit in het menu te verminderen door op de sawahs Tilapia vis te gaan telen. In 1955 was reeds 31 pct. van de boeren in een dorp bij Bangkok tevens visteler geworden.

In Nederland en Amerika zou een dergelijke snelle aanpassing ondenkbaar zijn, maar in Thailand kon dit zo snel gaan juist doordat men in grote armoede leeft en dus een grote behoefte voelt aan verbetering. Dit verschijnsel is de Nederlandse historicus Romein niet ontgaan, getuige zijn wet van de remmende voor-sprong.

Als we dus het tijdsverlies willen verminderen tussen het ogenblik dat nieuwe methoden zijn uitgevonden en het ogenblik waarop zij algemeen worden toegepast, kunnen we trachten de bereidheid van de betrokkenen te beïnvloeden om veranderingen in het algemeen te aanvaarden. Daarnaast kan men ook trachten de in hun omgeving heersende gewoonten t.a.v. de toepassing van nieuwe methoden te veranderen, bijv. door bij de voorlichting gebruik te maken van groepsmethoden.

DIRECTER aangrijpingspunten kunnen echter gevonden worden door te analyseren op welke wijze nieuwe methoden aanvaard worden. Iemand die voor het eerst hoort van het bestaan van een nieuwe methode zal gewoonlijk nog niet direct beslissen deze methode zelf toe te passen. De boeren in de Amerikaanse „Cornbelt” wachten gewoonlijk nog een jaar of twee, totdat zij voldoende zekerheid hebben dat deze methode op hun bedrijf zal bevallen. Het hele aanvaardingsproces kan in vijf stadia worden gescheiden:

1. Het zich bewust worden, dat een nieuwe methode bestaat.
  2. Het krijgen van belangstelling voor nadere informatie over deze methode.
  3. Het in gedachten overwegen of men deze methode zelf zal gaan toepassen. Dit stadium wordt zo mogelijk gevolgd door
  4. een proef op kleine schaal
  5. de beslissing om deze methode voortaan op grote schaal toe te passen.
- Gewoonlijk worden de vijf stadia in deze volgorde doorlopen. Tijdens de beide eerste stadia krijgt men zijn inlichtingen in hoofdzaak van pers, radio en televisie, maar daarna gaat men in veel sterkere mate af op persoonlijke gesprekken. De mensen die snel overgaan tot de toepassing van nieuwe methoden, zorgen dat zij hun inlichtingen krijgen van betrouwbare bronnen, zoals goede vakbladen en persoonlijke gesprekken met voorlichters of zelfs direct met onderzoekers. De meer behoudende mensen gaan meer af op de plaatselijke pers en gesprekken met burenen en handelaren. Ook hechten zij veel waarde aan gemakkelijk toegankelijke inlichtingsbronnen, zoals radio en televisie.

DIKWIJLS hebben collega's een zeer grote invloed op de beslissing nieuwe methoden al dan niet te aanvaarden. Uiteraard hebben hierbij echter niet alle collega's even veel invloed. Degenen die veel invloed uitoefenen op een bepaald gebied, zijn op dat gebied gewoonlijk bijzonder goed geïnformeerd. Veelal zijn zij dan ook zelf snel bereid om veranderingen toe te passen.

Dat is echter niet altijd het geval, want in zeer behoudende groepen, zijn de leiders vaak nauwelijks vooruitstrevender dan hun volgelingen. In zulke groepen hebben de weinige leden die wel belangstelling hebben voor de informatie betreffende nieuwe mogelijkheden, gewoonlijk slechts een geringe invloed. Dat maakt het bijzonder moeilijk om nieuwe methoden in dergelijke groepen in te voeren. De afstand tussen de vooruitstrevende en de behoudende groepen dreigt hierdoor voortdurend groter te worden.

In het verleden heeft men bij voorlichting en reclame dikwijls niet voldoende rekening gehouden met de verschillende stadia van het aanvaardingsproces. Om effectief te kunnen werken zal men in elk stadium de informatie moeten verschaffen waar-

aan de mensen op dat ogenblik behoefte voelen. Bovendien zal men moeten beginnen met via pers, radio en televisie belangstelling te wekken voor deze nieuwe methoden om in de latere stadia via persoonlijke contacten de beslissing om deze methoden te aanvaarden te beïnvloeden.

ALS we dus bijv. in Nederland ernst willen gaan maken met de onderwijsvernieuwing, is het niet voldoende, wanneer er verslagen gepubliceerd worden van onderzoeken over het effect van de verschillende onderwijsmethoden. Er zijn daarna ook voorlichters nodig, die met de onderwijzers, leraren en hoogleraren bespreken hoe zij de uiteraard enigermate abstracte resultaten van het onderzoek in hun concrete situatie kunnen toepassen.

Bij de pogingen van het Nederlandse bedrijfsleven om zo snel mogelijk te profiteren van de nieuwe mogelijkheden die het wetenschappelijk onderzoek schept, kan het boek van Rogers een belangrijk hulpmiddel zijn.

Het zal echter pas goed mogelijk zijn om van het in zijn boek samengevatte onderzoek te profiteren, als ook wordt onderzocht hoe nieuwe methoden in onze eigen situatie ingang vinden.

Ongetwijfeld zullen er immers ver- ten blijven bestaan tussen de situatie in Amerika, waar een groot deel van het hier besproken onderzoek is verricht, en de omstandigheden in ons eigen land. Zelfs het feit dat Rogers zijn boek ten dele heeft gebaseerd op onderzoek in de Nederlandse landbouw, is nog geen voldoende garantie dat alle conclusies hiervan ook geldig

zijn voor andere sectoren van ons maatschappelijk leven. Dank zij deze samenvatting kan verder onderzoek met betrekkelijk weinig kosten tot voor de praktijk belangrijke resultaten leiden.

A. W. VAN DEN BAN

*) E. M. Rogers, The Diffusion of Innovations (Free Press, New York 1962).

***) B. Benvenuti, Farming in Cultural Change (Van Gorcum, Assen, 1961).